

- *Rien Poortvliet en Wil Huyghen, Leven en werken van de kabouter,*
Van Holkema en Warendorf, Bussum.
Daaruit: Verantwoording
Het gesprek met Tomte Haroldson
Handelingen der kabouters 4
 - *R. Hemphill,*
Kruiden, J.H. Gottmer, Haarlem.
Daaruit : hst. Zomer
 - *K.C. Peeters,*
Eigen aard, De Vlijt, Antwerpen
Daaruit : Hst. IV Het volksgeloof
Hst. IV, 1, Het uitstervende bijgeloof
? De verdwijning der Alvermannekens,
J.E. Buschmann, Antwerpen
Daaruit: Narede. 1. Auwelen
 - *F. Hetmann,*
Volks sprookjes en legenden uit Ierland,
Elmar, Delft.
Daaruit:: Het sprookje van de doornstruik in Donegal
 - *Marc Sleen,*
De zesde kabouter (Nero-strip),
Standaarduitgeverij, Antwerpen
- Een paar lln. hebben zelf documentatie mee :
- *Brennan,*
Toegang tot het astrale; Folio, Fontein
Daaruit : Geulte activiteiten
 - ?
Kabouters bestaan, Libelle-Rosita, datum ?
(een artikel over het boek van R.Poortvliet)
 - Enkele eerder commercieel uitgegeven sprookjesboeken en losse
tijdschriftverhaaltjes over kabouters.

Ik duid nu zelf groepjes aan van 2 of 3 lln. en verdeel de artikels
(1 lang of 2 kortere bv.). Ik hoop op die manier :

- dat lln. medelln. die ze wellicht oppervlakkig kennen en
misschien ook beoordelen, beter leren kennen.
- te vermijden dat de grootste kabaalmakers elkaars lawaaiërig
gezelschap opzoeken.
in te spelen op persoonlijke belangstellingspunten en
mogelijkheden, (voor zover ik die kan kennen).

De artikels worden eerst stil gelezen. Soms komt hier en daar een positieve of negatieve reactie.

Voor dat lezen trek je best de nodige tijd uit, zodat iedereen de leesstof volgens zijn eigen tempo kan verwerken. Gedurende het lezen is het vrij rustig in de klas.

Woordenschat.

Eerst even iets over onze situatie op school : tegen eind september verwierf ik met enige diplomatie een eigen lokaal Nederlands. Dit is een vrij ruim lokaal met zicht op een klein bos met hoge populieren. Ik zet de lln. nu aan tot wan-gedrag : in de 'mediatheek' (waarin de meeste boeken toch onder het stof staan te vergrijzen) gaan ze een encyclopedie pikken. De x- aantal delen verhuizen naar ons vaklokaal en totnutoe werden ze door niemand gemist. Verder brengt wie kan van thuis een woordenboek mee en ook deze boeken worden in het lokaal geïnstalleerd. (Ondertussen heb ik wel 15 Van Dales besteld.)

Zo kunnen we van het leesgedeelte naar het woordenschatgedeelte.

De lln. gaan op zoek naar moeilijke woorden en eigennamen in hun tekst. Soms helpen ze elkaar bij het verstaan van die woorden; als geen van beiden het woord kent, zoeken ze het op in woordenboek of encyclopedie. Op die manier leren ze deze naslagwerken raadplegen.

Ik loop van hier naar daar om te helpen, zou overal tegelijk moeten zijn en ben blij als de bel gaat. Het is een fabel dat je bij deze manier van werken rustig achter een bureau kan zitten toekijken.

Een volgende keer gaan we samen na of alle moeilijke woorden inderdaad begrepen zijn; sommigen hebben immers wel een letterlijke woordenboek-verklaring genoteerd, maar zijn daarmee nog geen snars verder.

Flap-flap. (Schrijven)

De volgende stap is de flap-stap. De lln. krijgen als opdracht : alleen die ideeën die elke auteur heeft omtrent kabouters, wonderlijke wezens, natuurgeesten e.d. uit de tekst te halen en deze ideeën overzichtelijk op een flap te brengen. (We hebben ondertussen stiften en rollen knettergek behang verzameld.) Ze hoeven in geen geval de hele tekst samen te vatten.

Dan gaat iedereen aan de slag. Er heerst een gezellige chaos. Overal zijn groepjes aan het werk. Zelf moet ik me erg concentreren, want overal

rijzen problemen en probleempjes : het onvermogen een stuk tekst te begrijpen, te interpreteren, het onvermogen de ideeën over kabouters e.d. te scheiden van andere tekstgedeelten, het onvermogen tussen de regels te lezen enz. Ik heb zelf eerst alle teksten doorgenomen, maar het blijft geen sinecure overal goed op in te spelen en overal de lln. tot het nodige tekstinzicht te brengen. Ik heb wel de indruk dat de meeste lln. nu met een zeker plezier aan het werk zijn en wat leesvaardigheid betreft, toch heel wat opsteken.

Het duurt enkele lessen voor die flappen af zijn en allemaal aan de muur hangen (het ophangen zelf heeft meer van een turnles of van akrobatentoeren in een circus : meer dan eens krijg ik de bibber).

Veel lln. staan met kennelijk veel belangstelling elkaars flappen te lezen en er ook spontaan commentaar bij te geven.

Tijdens een van die lessen neem ik ook een filmpje op over de werksfeer in de klas. Het is een les waarin allerlei activiteiten door elkaar gebeuren : sommigen schrijven nog aan hun flap, anderen 'proberen' hun werkstuk op te hangen en nog anderen die klaar zijn, installeren twee kerstbomen en hangen overal denmetakken op. Terwijl ik zelf geconcentreerd sta te filmen, gaat plots de deur open en komt mijn collega Nederlands binnen om even iets te brengen. Hij vraagt onmiddellijk sarcastisch of dit een les Nederlands is, iets wat ik hem - met de glimlach en veel geduld, maar toch vastberaden - aan z'n verstand probeer te brengen. Maar goed, we gaan verder.

Ik moet over de sfeer in het klaslokaal zelf nog iets vertellen.

Van bij het begin hadden we afgesproken dat we de sfeer in de klas zouden proberen aan te passen aan het kabouterthema. Dus zouden we planten, takken blaren, passende illustraties, teksten enz. meebrengen. Vrijwel de enige die zich daaraan een ongeluk sleepte, was ik. De lln. vonden het overigens wel leuk dat de sfeer met de dag veranderde : voor hen geleek het erop dat de kaboutertjes aan het werk waren.

Plenum. (Spreken/luisteren)

We zijn toe aan een volgende les : de mondelinge verslaggeving. Per groep brengt een ll. verslag uit van het gelezen artikel, dit aan de hand van de eigen flap. De andere leden van de groep brengen eventueel aanvullingen aan.

De klas stelt ook vragen ter verduidelijking aan de groep. Tijdens deze verslaggeving neemt elke lln. nota van wat gezegd wordt, op die manier wordt hun luistervermogen geoefend. Die notities dienen later als basis voor een schriftelijk zakelijk verslag.

Het is een klas van 23 lln., dus ook voor die mondelinge verslaggeving is meer dan 1 les nodig.

Evaluatie.

De voorlaatste les voor de kerstvakantie kom ik zelf naar school met een flap. Ik begin rustig uit te leggen dat de flap een 'evaluatie-flap' is. Ik praat eerst over wat evaluatie eigenlijk is en over de zin ervan : bezinning, reflectie over wat we hebben gedaan, met de bedoeling in de toekomst nog beter te gaan werken. Door de samenwerking van de voorbije weken is er een verbeterde relatie ontstaan. Dat is gunstig voor dit soort les. Ik leg uit dat ik over een aantal (positieve of negatieve) zaken die mij bij hun manier van werken opvielen, graag met hen zou praten.

Concreet heb ik het volgende gedaan : ik ben een beetje in de huid van Tomte Haroldson gekropen die in het laatste hoofdstuk van Leven en werken van de kabouter de gedragingen van Rien Poortvliet en Wil Huygen blijkt genoteerd te hebben. Ofschoon het uitgangspunt voor de evaluatie een eerder ludiek opgestelde flap is, geeft ze toch aanleiding tot een ernstig en zinvol gesprek. We zitten samen op de grond rond de flap en bespreken punt voor punt. Er kwam zeer veel aan de orde, maar het is te veel om hier allemaal te bespreken. Vooral het opvallend gebrek aan initiatief (zeker in verband met de sfeerschepping in de klas) en de oorzaken daarvan worden grondig bekeken en besproken : alleen als ze een duwtje in de rug krijgen, willen ze wel 's een stapje zetten, maar ze zijn zo gewend van met rust gelaten te worden ! Dat gebrek aan initiatief hangt echter ook samen met het feit dat het thema slechts een aantal lln. echt bleek aangesproken te hebben. Aan de andere kant stellen we vast dat er toch ook wel vrij hard aan de artikels gewerkt werd en dat de resultaten van dat werk lang niet slecht waren.

Het gesprek loopt uit tot een eind na het belsein dat nochtans het middageten aankondigt.

Een laatste bemerking bij deze evaluatieles : je hoeft zeker niet per se iets ludieks te hebben om aan die evaluatie te beginnen, integendeel. Evalueren kan je op veel manieren (niet het minst door louter een goed gesprek), dit is er toevallig één van. Belangrijk lijkt mij dat je de manier van evalueren aanpast aan de groep en de relatie die je zelf met de groep hebt en dat je voor die evaluatie liefst een apart uur uittrekt.

Amaryllis en Brugge.

Rest ons nog één les voor de kerstvakantie. De summatieve toetsen zijn inmiddels ook achter de rug. Met biezonder veel moeite krijg ik van de baas gedaan dat we voor één dag op reis mogen naar Brugge. (Over de strategie die ik daarbij gebruikt heb, zou ik eigenlijk beter 's een apart artikel schrijven.) Maar goed, ik krijg m'n zin.

In Brugge woont immers de sprookjesvertelster Amaryllis (Veldstraat 39 - 8201 St.-Michiels-Brugge - tel. 050/31.74.73). Ze ontvangt ons zeer gastvrij in haar huis, wijdt ons in, in de symboliek van volks sprookjes en spreekt over het reële bestaan van kabouters, aardmannetjes, Elementarwezens.. Alles wat ze zegt klinkt erg broos en in ieder geval voor de meesten zeer wonderlijk. Er wordt zeer aandachtig geluisterd en er worden ook veel kritische vragen gesteld (dat kan toch wel makkelijker door de artikels die vooraf gelezen werden). De tijd is veel te kort, we kijken nog even rond in het sprookjeshuisje en in het Steiner-kleuterklasje in haar tuin en dan Amaryllis en tot ziens en daar staan we weer op straat.

Gedurende al die weken werd in feite geen extra discussie-les aan het nochtans bediscussieerbare thema gewijd. Er werd wel veel tussen de bedrijven door gediscussieerd. Ik probeerde in de voorbije weken vooral aandacht te schenken aan de objectieve weergave van feiten. Nu echter, na het bezoek aan Amaryllis barst de discussie goed los; de hele verdere dag wordt er druk over en weer gepraat.

We gaan eten in een macrobiotisch restaurant, iets waarop ik ze kennelijk onvoldoende heb voorbereid en wat voor de meesten een grote flop wordt (hoewel ze zich vooraf akkoord hadden verklaard het eens te proberen). Er wordt gemopperd en gezeurd en ik voel me erg onnozel.

Dan trekken we Brugge binnen. De lln. splitsen zich nu in groepjes op en krijgen elk een te volgen parcours. Per groepje is er een stadsplan en verder hebben de meesten een fototoestel met dia-film bij (was vooraf gezamenlijk besproken). De opdracht is nu : dia's maken van een sfeervol(le) of niet-sfeervol(le) hoekje/raam/deur/muur. Die dia's zullen later uitgangspunt vormen voor schrijfoefeningen.

We vinden elkaar verkleumd terug in een café aan het Gezelleplein en beginnen de terugreis. In het station spurt vrijwel iedereen naar buiten zonder nog boe of ba of goeiedag te zeggen, recht naar het frietkot om hongerige magen te stillen. Hoogstens drie mompelen nog een goeieavond en prettige vakantie en daar sta je dan. Ik schuif op weg naar een dichtgevroren auto en met veel gesukkel en misplaatst medelijden met mezelf kom ik thuis.

Afronding.

Na de vakantie begin ik wel met een gesprek over onze onderlinge relatie : we praten dit samen uit.

Ondertussen blijken enkele lln. uit eigen beweging via boekenclubs en bibliotheken gezocht te hebben naar meer informatie over het behandelde thema. Ik heb zelf ook nog meer gevonden (en gekregen van een collega aardrijkskunde) en speel hen alles individueel door. Diegenen die er meer dan gewone belangstelling voor hebben, zoeken mij op in speeltijden en middagpauzes en er wordt op die manier over Elementarwezens, kabouters, Steinerscholen en nog veel meer hard door gediscussieerd (en weinig gegeten soms). Twee meisjes zochten uit eigen beweging een schrijver op in hun dorp en vroeger hem naar z'n standpunt over het behandelde thema. Iemand anders belde tijdens de kerstvakantie op eigen initiatief Amaryllis op om te vragen of we nog 's een tweede keer mochten komen en deed de onprettige ervaring op dat Amaryllis alleen maar afspraken met 'meerderjarigen' wilde maken.

Klassikaal besteden we alleen nog een les aan de typografische vormgeving van de flappen (lettertypes, alinea's, nummering, manieren van onderlijnen, kleuren, illustraties, pijlen e.d...) en aan het opstellen van het zakelijk verslag van het plenum.

Tot slot nog enkele beschouwingen.

Tijdverlies.

Het is hoogst vervelend om telkens in stukjes en brokjes van 50 minuten te moeten werken. Je verliest enorm veel tijd met uit- en inpakken van materiaal en je moet telkens opnieuw in de sfeer komen. Het lijkt me veel zinvoller bv. 2 voormiddagen achter elkaar door te werken en er dan een punt achter te zetten.

We zijn bezig op school een plan uit te werken voor een nieuw soort uurrooster in september : we zouden proberen dat bv. een 4-tal leraars die met een klas aan een zelfde project werken gedurende een ochtend in diezelfde klas les hebben. Als een klas bv. het heelal bestudeert, kan dat immers mooi vanuit verschillende invalshoeken (aardr./fysica/wiskunde/Nederlands/Frans/geschiedenis enz...) benaderd worden.

Heeft dit hele opzet ook nog iets met creativiteit te maken ?

Ik vrees niet zoveel als ik gehoopt had.

Ik denk dat in deze lessen vooral een aantal vaardigheden (lees-, spreek-, luister-, schrijfvaardigheid) geoefend werden die ook in traditionele lessen geoefend worden.

Maar creativiteit ?

Ik denk dat ze enigszins kans kreeg bij die ll.n. die vooraf reeds belangstelling voor het thema hadden betoond. Van hen ging, en gaat bij sommigen nog steeds, initiatief uit om zich verder in het thema te verdiepen. Ze namen ook de praktische organisatie van de reis naar Brugge op zich : ik hoefde alleen de noodzakelijke paperassen te onder-tekenen die ze mij voorlegden.

Verder resulteerde de bespreking van de evaluatieflap, niet onmiddellijk, maar wel de jongste weken in een waar te nemen veranderd individueel en sociaal gedrag bij een aantal ll.n.

Toch bleven vrees ik, een aantal ll.n. in de kou staan.

Ik speelde (te beginnen reeds met de wolkenboom) in op een belangstellings-punt van enkelen en startte enthousiast omdat het thema mezelf bijzonder goed lag. (daarom zocht ik ook zo enthousiast naar artikels en sleepte ik allerlei materiaal aan.)

Zo'n opstelling is te elitair en houdt geen rekening met de leef- en denkwereld van anderen.

Natuurlijk kan je om dit te vermijden met verschillende thema's tegelijkertijd starten, aangepast aan de belangstelling van elk groepje of individu, maar ik vind het dan wel weer moeilijk om alles wat er dan gebeurt als begeleider te blijven overzien (vooral in klassen met een groot aantal lln. die nu eenmaal tot onze dagelijkse realiteit behoren.) Een en ander stemt toch niet direkt tot grote vrolijkheid en eens te meer wens je dat je even wat meer afstand van de school zou kunnen nemen om klaarder te overschouwen waarmee je nu eigenlijk bezig bent en wat je nu eigenlijk wil.

De bedenkingen die ik hier maak, kan je niet los zien van een cursus dramatische werkvormen die ik volg op dit moment. In een recente sessie van die cursus werden we inderdaad met onze neus op dit probleem geduwd : zijn een aantal 'alternatievelingen' in het onderwijs niet bezig alleen maar de pil te vergulden en onze koek te geven in een nieuw kleedje ?

Heb ik werkelijk andere doelstellingen in m'n achterhoofd dan de traditionele leraar ? Werk ik niet even vrij-blijvend en ondemokratisch ? Schep ik wel ruimte voor echt creatief gedrag ? Dit is : een gedrag waarbij durf, initiatief en kunde te pas komt om voortdurend bestaande situaties en structuren zelf te verkennen en vervolgens, indien nodig, te doorbreken, om voortdurend nieuwe blokketorens op te bouwen en die steeds weer omver te durven werpen.

Allemaal vraagtekens die om bezinning vragen en die m'n eigen creativiteit wellicht nog het meest stimuleren.

Het leek mij nodig te gaan onderzoeken hoe het nu verder moest en tenslotte had ik een plan.

Ik vond dat ik ook de lln. die gemotiveerd aan het thema hadden meegewerkt, moest doen inzien dat ze zo ijverig hadden kunnen zijn, omdat het onderwerp hen nu eenmaal lekker lag en dat ze bij een ander thema evengoed in de verveling hadden kunnen verzinken.

Hoe deed ik dat ?

Ik maakte met veel zorg een bandopname van een fragment uit 'Deirdre', met aangepaste muziek (mijn interpretatie dus). Ik wist van tevoren dat deze opname op gemengde gevoelens zou onthaald worden; dat bleek inderdaad zo te zijn : een aantal lln. bleken erg geboeid en getroffen, bij een aantal anderen zag je de concentratie af en toe verslappen en nog enkele anderen konden onmogelijk stilzitten en begonnen gek te doen.

De dag daarop hielden we een discussie : de klas werd herschapen in een strijdtoneel tussen 3 groepen : een groep die positief tegenover de bandopname stond (9 lln.), een groep die er negatief tegenover stond (4 lln.) en een groep die zich neutraal noemde (10 lln.).

De groepen kregen eerst even de tijd om schriftelijk argumenten te verzamelen.

De strijd kon beginnen..

Ik heb zelden een zo geanimeerde discussie meegemaakt : de betrokkenheid van de lln. was immers zeer groot !

Enkele belangrijke standpunten die werden ingenomen (af en toe nam ik zelf de positie in van een groep - vooral die van de 'negatieve' - om tot een scherpere confrontatie te komen) :

POS : Ze moeten altijd lawaai maken en de sfeer verbrodden; dat ze dan tenminste stil zijn, zodat wij kunnen luisteren.

NEG : 't Interesseeerde ons niet, 't was vervelend en langdradig en de muziek leidde voortdurend je aandacht af; zo konden we zeker niet meer volgen.

POS : Waarvoor interesseert ge u wel ?

NEG : Waarom wordt er altijd ingegaan op de belangstelling van dezelfde lln. ? Wij hebben belangstelling voor andere dingen, maar daar wordt nooit rekening mee gehouden.

POS : Andere dingen ! Voetbal zeker, da's 't enige, voetbal en nog eens voetbal !

NEUT : 't Enige wat jullie willen is spelen en onnozel doen, dat zegt iets over jullie volwassenheid.

NEG : Waar haal jij het recht vandaan om te oordelen over mijn volwassenheid ?
(ik) (hierop kon geen antwoord gegeven worden)

In ieder geval werd op deze manier over zeer fundamentele dingen gesproken, ook het gedrag in andere lessen kwam ter sprake. Het leek alsof dingen die al lang in de lucht hingen, nu eindelijk bespreekbaar werden.

De discussie liep uit tot na het belsein en ging in de gangen nog druk door. Liefst waren ze allemaal nog langer in de klas gebleven. Opvallend was dat 20 van de 23 lln. actief aan het gesprek hadden deelgenomen.

Ik geloof wel dat de meesten zich zelf door deze discussie vragen zijn gaan stellen en dat de inhoud van de discussie ertoe kan leiden dat lln. relativerende standpunten gaan innemen en wat meer begrip opbrengen voor elkaars gedrag. Ik zit dit nu te schrijven in een weekend : maandag moeten we de volgende stap na de discussie zetten. Hoe dat zal verlopen, weet ik niet : ik geloof dat ik best kan afwachten en zien wat er uit de groep groeit; ik kan alleen hopen dat er oplossingen voor het conflict worden gevonden door de groep zelf .. en hoop doet leven.

Anne

Uit een gesprek tussen de lerares aardrijkskunde en een ll. van dezelfde klas waarover bovenstaand artikel gaat :

- lk. : Wat zou er voor jou dan meer moeten gebeuren, opdat je in de klas met plezier aan het werk zou gaan ?*
- ll. : Het zou allemaal praktischer moeten zijn.*
- lk. : Luister, we hebben in de lessen zelfstandig werk al samen weerkaarten opgesteld zoals Armand Pien dat doet. Is dat voor jou praktisch of niet ?*
- ll. : Nee, dat vind ik helemaal niet praktisch, dat is theorie.*

'Ik denk dat we allemaal nog veel van de lln. kunnen leren, maar het is soms makkelijker om rond te lopen met watjes in je oren.)

2 ideetjes.

Achteraan in de klas staat een POEZIEDOOS.

Daarin verzamelen we samen (lln., oud-lln., collega's, ouders enz...) liefdespoëzie. In de meimaand gaan we daarmee werken.

Er staat ook een grote mand met ouwe kleren en andere spullen.

Er staat een bordje bij : SPULLEN OM TE SPELEN

en

SPELEN OM TE LEREN
